

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL PUBLIKACIJOSE: „PINIGUS MELŽIANČI LIETUVĖ SIUTINA BUVUSIĄ TURTUOLIO ŽMONĄ. SALDŲ KAUNIETĖS GYVENIMĄ PASIŠOVĖ APKARTINTI ADVOKATAS (I DALIS)“ (WWW.LRYTAS.LT, 2016-02-21), „LIETUVIAI JUOS APGAVUSIAM MILIJONIERIUI PASIRENGĘ NUDIRTI KAILĮ“ (WWW.LRYTAS.LT, 2016-02-22), „MEILĖS LIETUVEI APAKINTAS TURTUOLIS PAMIRŠO PAŽADUS“ (WWW.LRYTAS.LT, 2016-03-02) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2016 m. liepos 4 d. Nr. (SK-55) SPR-68
Vilnius

Š. m. kovo 24 d. Žurnalistų etikos inspektoriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) gavo pareiškėjų Ingos Kozel ir Todd Francis Kozel interesus atstovaujančios įgaliotos atstovės advokatės Aušros Ručienės skundą (2016-06-02 skundas patikslintas – *past.*) dėl interneto portale www.lrytas.lt patalpintose publikacijose: „Pinigus melžianti lietuvė siutina buvusią turtuolio žmoną. Saldų kaunietės gyvenimą pasišovė apkartinti advokatas (I dalis)“ (2016-02-21), „Lietuviai juos apgavusiam milijonieriui pasirengę nudirti kailį“ (2016-02-22), „Meilės lietuvei apakintas turtuolis pamiršo pažadus“ (2016-03-02) paskelbtos tikrovės neatitinkančios, pareiškėjų garbę bei orumą, visuomenės informavimo principus, Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso nuostatas pažeidžiančios informacijos.

Skunde nurodoma, kad republikuotoje publikacijoje „*Pinigus melžianti lietuvė siutina buvusią turtuolio žmoną. Saldų kaunietės gyvenimą pasišovė apkartinti advokatas (I dalis)*“, kurių autoriai UAB „Lietuvos rytas“ žurnalistai Rasa Karmazaite ir Arvydas Lekavičius, pateikta tikrovės neatitinkanti ir šmeižianti informacija (teiginiai) apie pareiškėjus: „*Pinigus melžianti lietuvė siutina buvusią turtuolio žmoną*“ (pavadinimas – *past.*); „*Lietuvės apetitas*“ papiktino 47 metų A. Kozel, mat po skyrybų buvęs vyras vis nesumoka jai priklausančių pinigų“; „*Pinigus žmonai vengiantis grąžinti milijardierius*“ pasisamdė vieną brangiausių mūsų šalies advokatų kontorų „Ellex“, kuriai vadovauja Rolandas Valiūnas“; „*Gali būti pradėtas ir ikiteisminis tyrimas dėl galimo T. Kozelo sukčiavimo*“. Jau yra nuteisti keli žinomi verslininkai, kurie, siekdami negrąžinti skolos, pardavė ar padovanojo kitiems asmenims savo turėtą nekilnojamąjį turtą. *Manoma, kad būtent taip galėjo pasielgti ir T. Kozelas, savo žmonai lietuvei padovanodamas du namus*“.

Pasak pareiškėjų atstovės, skleidžiant tokio pobūdžio informaciją viešojoje erdvėje, siekiama paniekinti ir pažeminti asmenį, palaužti jo pasitikėjimą savimi bei suteršti jo reputaciją. Kad minima publikacija yra šmeižiančio ir įžeidžiančio pobūdžio, byloja ir pačios publikacijos pavadinimas, kuriame lietuvė I. Kozel įvardinta kaip „melžianti pinigus“. Toks pasisakymas apie asmenį, kuris gyvendamas su sutuoktiniu ir naudodamasis bendrais šeimos finansais, gali nejausti nepritekliaus, nėra priešinga įstatymams veika, o tik įrodo, kad tokį apibūdinimą, kaip „melžianti pinigus“, viešojoje erdvėje paskleidęs asmenys tai padarė tyčia, neturėdami jokių faktais patvirtintų duomenų apie žinių tikrumą ir tai darė suvokdami, kad paskleistos žinios gali pažeminti I. Kozel kaip asmenį, pakenkti jos autoritetui bei reputacijai. Skunde teigiama, kad publikacijoje pateikiama netiksli ir šmeižianti informacija apie jų laisvalaikio praleidimą, išlaidas, turčinę padėtį, santykius su kitais asmenimis ir kt. Anot atstovės, įvertinus publikacijos turinį bei verbalinę raišką, akivaizdu, kad publikacija sudaro neigiamą vaizdą apie I. Kozel asmenybę – kad ji yra „pinigus melžianti“, disponavimas šeimos finansais straipsnyje vadinamas „apetitu“ ir t. t. Šiais teiginiais kuriamas atstumiančios ir neigiamos

asmenybės aprašymas. Darytina išvada, kad publikacijos neprofesionalus, neetiškas, šmeižiančio pobūdžio turinys ir minčių dėstymas žemina I. Kozel ir T. F. Kozel kaip asmenybes bei menkina jų padėtį visuomenėje.

Anot A. Ručienės, kitoje publikacijoje „Lietuviai juos apgavusiam milijonieriui pasirengę nudirti kailį“, kurios autoriai UAB „Lietuvos rytas“ žurnalistai Rasa Karmazaite ir Arvydas Lekavičius, per visuomenės informavimo priemones paskleista tokia tikrovės neatitinkanti, jokiais faktais neparemta informacija (teiginiai): „Lietuviai juos *apgavusiam milijonieriui* pasirengę nudirti kailį“ (pavadinimas – *past.*); „Dar būdamas „Gulf Keystone Petroleum“ vadovas *T. Kozelas siūlydavo pirkti akcijų. Užkibusių ant jo kabliuko yra ir Lietuvoje*“; „*Po kelionės į JAV T. Kozelas pasiūlė vilniečiui investuoti į savo bendrovės akcijas*“; „*Kartą jis pasikvietė lietuvių ir pasakė: „Galio atskleisti konfidencialią informaciją, kurią turiu kaip valdybos pirmininkas, – mano kompaniją ketina pirkti investuotojai iš Kinijos*“; „*Vilnietis vėl kreipėsi į T. Kozelą, o šis nuramino – paaiškino, kad kainos nukrito laikinai, nes vienas akcininkas padavė bendrovę į teismą*“; „*Vilniuje kažkas subadė jų automobilio padangas, vėliau buvo sudaužyti veidrodėliai*. Kozelai dėl šių išpuolių kreipėsi į policiją <...>“; „*Milijardierius nekreipė dėmesio net į gandus, kad graži mergina galėjo būti Amerikoje baigusi specialią barakudų mokyklą, kurioje mokoma vilioti turtuolius*“. Pažymima, kad teiginiai yra ne tik visiškai išgalvota, bet ir tikrovės neatitinkanti informacija, o taip pat ir šmeižtas, pagrįstas galimai išgalvotų personažų liudijimais, kurie tvirtina pareiškėją T. F. Kozel padarius sunkų nusikaltimą, paviešinant įmonės komercinę paslaptį. A. Ručienės teigimu, tokių faktų nėra nustatyta ir ši informacija niekuo nepagrįsta kaip tik išgalvotais faktais. Ginčo teiginys: „*Milijardierius nekreipė dėmesio net į gandus, kad graži mergina galėjo būti Amerikoje baigusi specialią barakudų mokyklą, kurioje mokoma vilioti turtuolius*“ yra suformuluotas ypatingai žeidžiančiu tonu I. Kozel atžvilgiu ir žeidžia ją kaip asmenį ir moterį, kadangi paskleidžiant tokią informaciją plačiai visuomenei per informacines priemones, padaryta didžiulė žala moteriai kaip asmenybei, sumenkintas aplinkinių požiūris į jos jausmus ir teisę mylėti ir būti mylimai. Šios informacijos pagrindu, I. Kozel internetinėje erdvėje pateikiama visuomenės vertinimui kaip bejausmė, pragmatiška, tik materialinių gėrybių trokštanti būtybė. Skunde teigiama, kad tokie šmeižikiški, neetiški ir neatitinkantys tikrovės žurnalistų Rasos Karmazaitės ir Arvydo Lekavičiaus teiginiai padarė ypatingai didelę žalą žmogaus dvasinei ir psichologinei pusiausvyrai.

Atkreipiamas dėmesys, kad žurnalistai elgėsi neprofesionaliai ir neįsitikinę tokios informacijos tikrumu ir paskleisdami ją viešojoje erdvėje, pažeidė jų veiklą reglamentuojančius teisės aktus.

Skunde taip pat ginčijami republikuotos publikacijos „Meilės lietuvei apakintas turtuolis pamiršo pažadus“ teiginiai: „*Turtuolis vis nesumoka Ashley priklausančių pinigų, o perka turtą ir jį slepia* <...>“; „*Taip jis išleido dešimtis milijonų dolerių turtui įsigyti. Bet turtas užrašytas kitų asmenų vardu – taip turtas slepiamas.* <...>“; „*Jis perleidžia savo turtą, kad galėtų tvirtinti Jungtinių Amerikos Valstijų teismo procesuose, jog negali įvykdyti prievolės.* Mes nežinome tiksliai, kiek jis perleido, tai yra daug milijonų dolerių <...>“; „*Mano teisininkai turės jai gausybę su byla susijusių klausimų, bet aš pati visame tame nedalyvausiu. Tikiuosi, kad ji ir Toddas pagaliau pasielgs tinkamai* <...>“. Pasak pareiškėjų atstovės, tai yra aktyvūs veiksmai, paskleidžiant apie kitą žmogų melagingą informaciją, darančią žalą pareiškėjų garbei ir orumui. Nėra jokių juridinių duomenų, patvirtinančių, kad T. F. Kozel slepia turtą, užrašydamas jį kitiems asmenims. Anot atstovės, žurnalistinės etikos bei profesionalumo požiūriu, dienraščio „Lietuvos rytas“ žurnalistai elgėsi neprofesionaliai, šiurkščiai pažeisdami jų veiklą reglamentuojančius įstatymus. Minimų žurnalistų veiksmai traktuotini kaip grubus profesinės etikos ir informacijos rengėjų ir skleidėjų veiklą reglamentuojančių įstatymų pažeidimas.

Atstovė atkreipia dėmesį, kad informacijos rengėjams, žurnalistams be pareigos informuoti visuomenę apie vykstančius reiškinius, kyla ir didžiulė etinė atsakomybė pateikti piliečiams bei visuomenei ne šiaip žinias, o nešališkas ir teisingas, ypač šiuo laikotarpiu, kai informacija ir komunikacija atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį formuojant piliečių asmenines nuostatas bei ugdant visuomenę ir demokratinį gyvenimo būdą.

Papildomai skunde pažymima, kad jau vien publikacijų pavadinimai yra šmeižiantys ir melagingi ir parodo išankstinį autorių tendencingumą. Publikacijų autoriai, neetiškais teiginiais šališkai formuoja negatyvų požiūrį į T. F. Kozel ir I. Kozel, siekdami neigiamai prieš juos nuteikti visuomenę, tuo tarpu, nežinia ar sąmoningai nutylėdami ar nesivarginę pasidomėti kitokia nuomone. Ginčo teiginiuose (pavadinimuose) pateikti teiginiai visuomenei sudaro nuomonę, kad T. F. Kozel ir I. Kozel yra nepadorūs, amoralūs, nepaisantys visuotinai priimtinių elgesio normų ir įstatymų asmenys. Publikacijų ginčo teiginiai yra vienašališki ir niekuo nepagrįsti, neparemti jokiais faktais, nors perteikdami įvairias nuomones, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai negali skleisti nuomonių, kurios pažeistų teisę ir profesinę etiką. Taip pat publikacijose minimiems asmenims (pareiškėjams) nesuteikta galimybė apsiginti.

Teigiama, kad UAB „Lietuvos rytas“ žurnalistai nesilaikė visuomenės informavimo principų, publikacijose nepagrįstai skleidė šmeižiančią, nepatikrintą, tikrovės neatitinkančią informaciją, kuri žemina T. F. Kozel ir I. Kozel garbę ir orumą, menkina jų reputaciją.

Skunde akcentuojama, kad visos nurodytos aplinkybės patvirtina, kad viešosios informacijos rengėjai UAB „Lietuvos rytas“ žurnalistai Rasa Karmazaitė ir Arvydas Lekavičius, prieš skleisdami informaciją, nesiaiškino, kokie tikrieji publikacijos turinio motyvai ir paskleidė viešojoje erdvėje melagingą informaciją apie asmenis. Tokių publikacijų turinys yra neprofesionalus, išreiškiantis negatyvą ir prasilenkiantis su žurnalistine etika bei griaua T. F. Kozel ir I. Kozel reputacijas ir žemina juos kaip asmenybes, o taip pat pažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalies nuostatas.

Pareiškėjų atstovė A. Ručienė taip pat atkreipia dėmesį, kad žurnalistai Rasa Karmazaitė ir Arvydas Lekavičius savo veiksmais pažeidė Lietuvos visuomenės informavimo etikos kodekso 3, 4 straipsnių nuostatas.

Skunde pažymima, kad tiesos atribojimo nuo gandų pirmenybė, informacijos rengėjo veiklose, akcentuota 1995 m. rugsėjo 26 d. Lietuvos Respublikos Seimo Nutarimu Nr. 1-1046 patvirtintoje Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos Rezoliucijos (Europos Tarybos Parlamentinės Asamblėjos rezoliucija dėl žurnalistikos etikos Nr. 1003 (1993)) 4 punkte, kuriame sakoma, kad „žinių skelbimas turi būti grindžiamas tiesa, kurią garantuoja atitinkamos patikrinimo bei įrodymo priemonės, žinių pateikimo, aprašymo bei atpasakojimo nešališkumas. Gandai neturi būti painiojami su žiniomis. Žinių antraštės ir santraukos turi kiek įmanoma geriau atspindėti pateikiamų faktų ir duomenų esmę“. Šių žurnalistikos etikos principų rekomenduojama laikytis žurnalistams visoje Europoje.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, pareiškėjų atstovė prašo: 1) atlikti tyrimą ir nustatyti, ar UAB „Lietuvos rytas“ žurnalistai Rasa Karmazaitė ir Arvydas Lekavičius internetiniame portale www.lrytas.lt savo publikacijose, skleisdami šmeižiančio pobūdžio informaciją apie pareiškėjus, pažeidė žurnalistų veiklą reglamentuojančius įstatymus bei kitus teisės aktus; 2) įvertinti, ar nurodyti ginčo teiginiai nepažeidžia Visuomenės informavimo įstatymo bei kitų žurnalistų veiklą reglamentuojančių teisės aktų nuostatų; 3) nustačius pažeidimus, įspėti viešosios informacijos rengėjus; 4) įstatymų nustatyta tvarka priimtą sprendimą paskelbti viešai.

Siekdamas objektyvaus ir išsamaus skundo tyrimo, vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 2 dalies 2 punktu, žurnalistų etikos inspektorius kreipėsi į viešosios informacijos rengėją (skleidėją) – UAB „Lrytas“ (toliau – ir viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas)), prašydamas pateikti paaiškinimus dėl skunde išdėstytų aplinkybių.

Taip pat pažymima, kad tyrimo metu, atsižvelgiant į skundo turinį, remiantis Visuomenės informavimo įstatymo 46¹ straipsnio 3 dalies 3 punktu, 50 straipsnio 9 dalies 1 punktu, gautas skundas dalyje dėl profesinės etikos pažeidimų buvo persiūstas nagrinėti Visuomenės informavimo etikos komisijai.

Tyrimo metu paaiškinimus pateikė UAB „Lrytas“ vardu įgaliota atstovė advokatė Asta Bajorienė.

Paaiškinimuose atstovė nurodo, kad pagal Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsnio 1 dalies 3 punktą, viešosios informacijos skleidėjas neatsako už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą, jeigu jis nurodė informacijos šaltinį, o ji buvo anksčiau

paskelbta kitose visuomenės informavimo priemonėse, jeigu ši informacija nebuvo paneigta ją paskelbusiose visuomenės informavimo priemonėse.

Interneto portale www.lrytas.lt publikacijos „Pinigus melžianti lietuvė siutina buvusią turtuolio žmoną. Saldų kaunietės gyvenimą pasišovė apkartinti advokatas (I dalis)“, „Lietuviai juos apgavusiam milijonieriui pasirengę nudirti kailį“ buvo republikuotos iš atitinkamų dienraščio „Lietuvos rytas“ straipsnių. Tai buvo nurodyta interneto portale www.lrytas.lt publikacijose, straipsnių autoriais ir pirminiu šaltiniu nurodant „Rasa Karmazaitė, Arvydas Lekavičius („Lietuvos rytas“)“. Jų žiniomis, informacija pirminio informacijos rengėjo ir skleidėjo UAB „Lietuvos rytas“ nėra paneigta.

UAB „Lrytas“ įgaliota atstovė pažymėjo, kad UAB „Lrytas“, būdamas antriniu informacijos skleidėju, pagal Lietuvos Respublikos įstatymus neatsako už paskleistos informacijos atitiktį tikrovei tiek, kiek pirminė informacija nebuvo pakeista. Dėl publikacijoje „Meilės lietuvei apakintas turtuolis pamiršo pažadus“ paskelbtos informacijos, visų pirma, advokatė atkreipia dėmesį, kad šis straipsnis parengtas interviu pagrindu (pateikiami užduoti klausimai ir atsakymai į juos), kuris žiniasklaidoje naudojamas kaip vienas pagrindinių informacijos rinkimo būdų. Straipsnio autorė Rasa Karmazaitė susisiekiusi su buvusia pareiškėju T. F. Kozel žmona Ashley Kozel, pateikė klausimus, į kuriuos A. Kozel pateikė savo atsakymus. Būtina pabrėžti, kad UAB „Lrytas“ yra ne paskleistos informacijos šaltinis, bet tik pareiškėjo buvusios žmonos amerikietės A. Kozel interviu pagrindu pateiktos informacijos paskleidimo priemonė, perteikusi neiškraipytas A. Kozel citatas (atsakymus į užduotus klausimus) (tyrimo metu viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) UAB „Lrytas“ pateikė minėtą interviu su A. Kozel – *past.*)

Pasak advokatės A. Bajorienės, publikacijoje nėra pateikta žurnalistės Rasos Karmazaitės savarankiškų vertinimų. Tai patvirtina ir neutralus, neigiamo atspalvio straipsniui nesuteikiantis, pavadinimas „Prabilo buvusi naftos magnato Toddo Kozelo žmona Ashley Kozel“. O pareiškėjų prašomi įvertinti teiginiai yra žurnalistės pašnekovės pasakytų žodžių tikslios citatos, todėl turi būti vertinami per tai, kad žurnalistas konkrečiu atveju savarankiško turinio nesukūrė. Atsižvelgiant į tai, kad UAB „Lrytas“ vertintinų teiginių prasme nėra informacijos šaltinis, o tik informacijos paskleidimo platforma, viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) UAB „Lrytas“ prašo pareiškėjų I. Kozel ir T. F. Kozel skundą pripažinti nepagrįstu.

Siekiant patikrinti skunde ir viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) – UAB „Lrytas“ – paaiškinimuose nurodytas aplinkybes, inspektorius kreipėsi į UAB „Lietuvos rytas“ dėl paaiškinimų pateikimo. Paaiškinimus dėl publikacijoje „Lietuvės užburtą turčių medžioja buvusi žmona“ („Lietuvos rytas“, 2016-02-20, Nr. 34/7500) pateikė UAB „Lietuvos rytas“ vardu advokatė Aušra Ižičkienė.

UAB „Lietuvos rytas“ – su skundu nesutinka. Nurodo, kad skunde, be kita ko reiškiamos pretenzijos dėl interneto portale www.lrytas.lt skelbtų atskirų minėtos publikacijos dalių pavadinimų: „Pinigus melžianti lietuvė siutina buvusią žmoną“ ir „Lietuviai juos apgavusiam milijonieriui pasirengę nudirti kailį“. Paaiškina, kad publikacija dienraštyje buvo atspausdinta pavadinimu: „Lietuvės užburtą turčių medžioja buvusi žmona“. Portalas, kurio valdytojas yra UAB „Lrytas“, iš tiesų republika publikaciją, suskirstęs ją į dvi dalis, kurių kiekvienai suteikė atskirus pavadinimus. Tačiau šie pavadinimai neatitinka publikacijos, spausdintos dienraštyje „Lietuvos rytas“, pavadinimo. Šiuos pavadinimus sukūrė UAB „Lrytas“ atsakingi darbuotojai, todėl dėl šių pavadinimų UAB „Lietuvos rytas“ neturi pareigos teikti paaiškinimų ar prisiimti atsakomybės.

Tas pats pasakytina ir apie skunde pateiktas pretenzijas dėl publikacijos „Meilės lietuvei apakintas turtuolis pamiršo pažadus“. Atstovė paaiškinimuose teigia, kad šis interviu nebuvo republikuotas iš dienraščio „Lietuvos rytas“ (prie šios publikacijos interneto portale www.lrytas.lt nėra nuorodos į dienraštį, kaip pirminį informacijos šaltinį). Dėl skundžiamų teiginių dienraštis „Lietuvos rytas“ teigia, kad nėra šios publikacijos pirminis šaltinis, be to, visos šios frazės yra išsakytos interviu metu, kurio įrašas (kaip patikino autoriai) yra saugomas.

Toliau pateikiami paaiškinimai dėl atskirų publikacijos teiginių, kurie, pareiškėjų teigimu, žeidžia jų garbę ir orumą. Teiginyje: „*Lietuvės apetitas* papiktino 47 metų A. Kozel, mat po skyrybų buvęs vyras vis nesumoka jai priklausančių pinigų“ žodžiai „lietuvių apetitas“ yra panaudoti kaip

išraiškos priemonė, jie nėra įžeidūs ar žeminantys, juolab, kad toliau publikacijos tekste yra pateikta akivaizdžių faktų, kad pareiškėja I. Kozel iš tiesų vyro sąskaita gyvena itin prabangų gyvenimą (garsių dizainerių salonuose išleistos didžiulės sumos pinigų, vyro dovanos nekilnojamuoju turtu, piniginiai pervedimai į I. Kozel sąskaitą). Pažymi, kad informacijos apie prabangų I. Kozel gyvenimą pareiškėjai neginčija, kaip neginčija ir to, jog abiem žinoma apie T. F. Kozel milžiniškas skolas buvusiai sutuoktinei. Todėl frazėje panaudotą žodžių junginį „lietuvės apetitas“ viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) laiko vaizdinės išraiškos priemone, atitinkančia publikacijos turinį. Teiginyje „*Pinigus žmonai vengiantis gražinti* milijardierius pasisamdė vieną brangiausių mūsų šalies advokatų kontorų „Ellex“, kuriai vadovauja Rolandas Valiūnas“, pareiškėjai neginčija brangios advokatų kontoros nusamdymo aplinkybės. Viešosios informacijos rengėjui (skleidėjui) keistai atrodo pareiškėjų pretenzija dėl atskleistos aplinkybės, jog publikacijos herojus vengia gražinti pinigus buvusiai sutuoktinei. Nurodo, kad advokatų kontora buvo nusamdyta ginantis nuo buvusios sutuoktinės teismo persekiojimo dėl nesumokėtų skolų. Be to, apie tai parašyta prieš tai einančioje pastraipoje: „Teisminiai ginčai tarp T. F. Kozel ir jo buvusios žmonos iš JAV persimetė į Lietuvą“, o dar prieš tai esančiame skirsnyje „Liepė įleisti į apartamentus“ labai aiškiai nupasakota teismo proceso, vykstančio JAV, eiga. Iš šiame skirsnyje esančių A. Kozel pasisakymų bei teisėjos nurodymų labai aiškiai galima spręsti apie tai, kad T. F. Kozel iš tiesų vengia vykdyti prievolę buvusiai žmonai. Paaiškinimuose pažymi, jog šios informacijos (apie vykstančius teismo procesus, teisėjos nurodymus T. F. Kozel ir pan.) pareiškėjai neginčija. Ginčo teiginyje: „*Gali būti pradėtas ir ikiteisminis tyrimas dėl galimo T. Kozel sukčiavimo*“. Jau yra nuteisti keli žinomi verslininkai, kurie, siekdami negražinti skolos, pardavė ar padovanojo kitiems asmenims savo turėtą nekilnojamąjį turtą. *Manoma, kad būtent taip galėjo pasielgti ir T. Kozelas, savo žmonai lietuvei padovanodamas du namus*“ atkreipia dėmesį, kad reikšdami pretenzijas dėl šios frazės, pareiškėjai neatskira teiginio nuo nuomonės. Pasak viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo), žodžių junginiai „gali būti“, „dėl galimo sukčiavimo“, „manoma, kad“, „taip galėjo pasielgti“ aiškiai indikuoja, jog šioje citatoje išsakyta nuomonė (jos teisingumo neįmanoma patikrinti). Trečiasis citatos sakinytis pabrauktas visas, todėl gali susidaryti įspūdis, jog pareiškėjai ginčija ir tą citatos dalį, kurią galima laikyti teiginiu: „savo žmonai lietuvei padovanodamas du namus“. Tačiau ankstesniuose publikacijos skirsniuose yra pateikta informacija, kad teismine tvarka ginčijami sandoriai, kuriais „T. Kozelas savo naujai žmonai Ingai padovanojo sostinės senamiesčio centre, Arklių gatvėje esantį kone 1600 kvadratinį metrų namą bei prabangų būstą Valakampiuose“. Šių teiginių pareiškėjai neginčija, todėl visai pagrįsta prezumpcija, kad ir frazės dalis „savo žmonai lietuvei padovanodamas du namus“ atitinka tikrovę.

Dėl teiginių: „Dar būdamas „Gulf Keystone Petroleum“ vadovas T. Kozelas siūlydavo pirkti akcijų. Užkibusių ant jo kabliuko yra ir Lietuvoje“; „Po kelionės į JAV T. Kozelas pasiūlė vilniečiui investuoti į savo bendrovės akcijas“; „Kartą jis pasikvietė lietuvių ir pasakė: „*Galiu atskleisti konfidencialią informaciją, kurią turiu kaip valdybos pirmininkas*, - mano kompaniją ketina pirkti investuotojai iš Kinijos“; „Vilnietis vėl kreipėsi į T. F. Kozelą, o šis nuramino – *paaiškino, kad kainos nukrito laikinai, nes vienas akcininkas padavė bendrovę į teismą*“; „*Vilniuje kažkas subadė jų automobilių padangas, vėliau buvo sudaužyti veidrodėliai*“. Kozelai dėl šių išpuolių kreipėsi į policiją <...>“ paaiškina, kad jos visos yra interviu su nukentėjusiu asmeniu dalis. Savo skunde pareiškėjai įvardija šios informacijos šaltinį, kaip išgalvotą. Pasak UAB „Lietuvos rytas“, tikroji skundo esmė ir prasmė yra siekis atskleisti tapatybę asmens, publikacijos autoriams suteikusiai informaciją. Viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) teigia, kad iš tiesų, asmenų, nukentėjusių nuo prekybos T. F. Kozel siūlytomis akcijomis, yra ne vienas, todėl T. F. Kozel tokiu būdu (pirminiu reikalavimu atskleisti informacijos šaltinį, adresuotu tiesiogiai dienraščiui, vėliau pateikdamas skundą žurnalistų etikos inspektoriui) siekia išsiaiškinti, kuris iš nuo jo veiklos nukentėjusių asmenų suteikė informaciją.

UAB „Lietuvos rytas“ pažymi, kad publikacijos autoriai patikino, kad jei bus užtikrinta ir garantuota šio asmens apsauga nuo galimo susidorojimo, jie skundą tiriantiems pareigūnams atskleis šio asmens tapatybę ir sudarys sąlygas susitikti su juo bei suteikti reikiamą informaciją. Kol kas dėl nurodytų priežasčių atskleisti informaciją suteikusiai asmens duomenis viešosios informacijos rengėjas (skleidėjas) pagrįstai baiminasi. Kita vertus, iš citatose pabrauktų frazių viešosios

informacijos rengėjui (skleidėjui) nėra aišku, ką ginčija pareiškėjai, ar tai, kad informacijos šaltinis taip sakė, ar tai, kad T. F. Kozel būtent taip elgėsi.

Pasak atstovės A. Ižičkienės, ginčydami šio teiginio: „Milijardierius nekreipė dėmesio net į gaudus, kad *graži mergina galėjo būti Amerikoje baigusi specialią barakudų mokyklą, kurioje mokoma vilioti turtuolius*“, pareiškėjai vėlgi painioja teiginio ir nuomonės kategorijas. Teiginyje aiškiai nurodyta, kad: (1) tai yra gandai, o tai savo ruožtu reiškia, kad publikacijos autoriai patvirtina, jog nėra jokių įrodymų, kad mergina mokėsi tokioje mokykloje; (2) žodžiai „galėjo būti“ taip pat suponuoja supratimą, kad tai yra nuomonė, o ne tikrovės kriterijų turintis atitiktis teiginys.

Žurnalistų etikos inspektorius pažymi, kad tyrimo metu dėl informacijos, reikalingos inspektorius funkcijoms atlikti, pateikimo taip pat buvo kreiptasi į Policijos departamentą prie Vidaus reikalų ministerijos.

Išnagrinėjęs pareiškėjų skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė:

Lietuvos Respublikos Konstitucijos (toliau – Konstitucija) 25 straipsnis įtvirtina teisę turėti įsitikinimus, juos laisvai reikšti, gauti ir skleisti informaciją. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 10 straipsnio 1 dalyje yra įtvirtinta teisė į saviraiškos laisvę, kuri apima laisvę turėti savo nuomonę, gauti ir skleisti informaciją bei idėjas. Saviraiškos, informacijos laisvė – saugotina ir gintina demokratinės visuomenės teisinė vertybė. Vis dėlto ši laisvė nėra absoliuti. Teisės skleisti informaciją apribojimus lemia jos santykis su kitomis vertybėmis – asmens garbe ir orumu, dalykine reputacija, geru asmens vardu. Kiekvienas, kuris naudojasi informacijos laisve, privalo laikytis įstatymų nustatytų apribojimų. Tokiu atveju, kai asmuo, įgyvendindamas savo teisę skleisti informaciją, pažeidžia teisės normų nustatytus reikalavimus ir kito asmens teises ir teisėtus interesus, jam taikoma teisinė atsakomybė. Visuomenei pateikiama informacija apie tam tikrus įvykius turi būti teisinga, pagrįsta faktais. Visuomenės informavimo įstatymo 3 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta, jog viešoji informacija visuomenės informavimo priemonėse turi būti pateikiama teisingai, tiksliai ir nešališkai. Šio įstatymo 19 straipsnio 2 dalis draudžia platinti dezinformaciją ir informaciją, šmeižiančią, įžeidžiančią žmogų, žeminančią jo garbę ir orumą.

Fizinio asmens garbė ir orumas/juridinio asmens dalykinė reputacija visuomenės informavimo priemonėse ginami tais atvejais, kai nustatoma šių faktų visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios yra žeminančio pobūdžio; 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės.

Žinia yra faktų arba tikrų (teisingų) duomenų skelbimas (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 86 dalis). Tuo tarpu nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Nuomonė gali remtis faktais, pagrįstais argumentais ir paprastai ji yra subjektyvi, todėl jai netaikomi tiesos ir tikslumo kriterijai, tačiau ji turi būti reiškiamas sąžiningai ir etiškai, sąmoningai nenuslepiant ir neiškreipiant faktų ir duomenų (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 36 dalis). Išsakant nuomonę asmens garbė ir orumas gali būti pažeisti tik tuo atveju, jeigu toks saviraiškos būdas yra nesąžiningas, neetiškas ir neturi jokio objektyvaus pagrindo.

Sprendžiant, ar buvo išsakyta nuomonė, ar žinia, turi būti atsižvelgiama į visą publikacijos tekstą, kontekstą, pasisakymo aplinkybes, tikslą, aktualią problemą, be to, į tai, ar asmenims priskiriamas konkretus elgesys, ar pateikiamas tik realaus elgesio vertinimas (žr. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo sprendimai administracinėse bylose Nr. A⁸⁵⁸-1309/2012, Nr. A⁸²²-104/2014, A²⁰⁷-261/2015).

Informacijos atitiktis tikrovei vertinama dviem aspektais: 1) ar teisingas pranešimas apie faktus; 2) ar teisingai, adekvačiai vertinami įvykę faktai. Laikoma, kad paskleisti duomenys neatitinka tikrovės, jeigu faktai tikrovėje neegzistavo, įvykiai klostėsi ne taip, kaip skelbiama viešai, asmens poelgiai vertinami neadekvačiai vykusiems faktams.

Vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 1998 m. gegužės 15 d. nutarimo Nr. 1 „Dėl Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 7, 71 straipsnių ir Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatymo taikymo teismų praktikoje nagrinėjant garbės ir orumo gynimo civilines bylas“ 6 punktu, žeminančiomis laikytinos tikrovės neatitinkančios žinios, kurios įstatymo, moralės, paprotinių normų laikymosi požiūriu pažeidžia asmens dalykinę reputaciją ar gerą vardą; tai klaidinga bei asmenį diskredituojanti informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį, nesąžiningą gamybinę – ūkinę, komercinę veiklą ir pan.

Visuomenės informavimo įstatymo 16 straipsnio 1 dalyje pasakyta, kad gerbdami nuomonių įvairovę, viešosios informacijos rengėjai ir skleidėjai turi visuomenės informavimo priemonėse pateikti kuo daugiau viena nuo kitos nepriklausomų nuomonių; šio įstatymo 22 straipsnio 11 dalies 2 punktas taip pat numato, kad viešosios informacijos rengėjai privalo būti objektyvūs ir nešališki, pateikti kuo daugiau nuomonių ginčytiniais politikos, ekonomikos ir kitais visuomenės gyvenimo klausimais.

Pagal Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 53 dalį redakcinė atsakomybė – viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui, išskyrus retransliuotoją, tenkanti atsakomybė už kontrolę, atliekamą rengiant viešąją informaciją visuomenei, ruošiant ją skleisti ir šią informaciją skleidžiant, taip pat atrenkant programas ir jas išdėstant chronologine tvarka programų tvarkaraštyje ir (ar) pateikiant programas kataloge.

Už informacinės visuomenės informavimo priemonės turinį Visuomenės informavimo įstatymo ir kitų įstatymų nustatyta tvarka atsako jos valdytojas – asmuo, faktiškai valdantis informacinės visuomenės informavimo priemonę, kurioje rengiama ir (ar) skleidžiama viešoji informacija, arba rengiantis ir (ar) skleidžiantis tokios priemonės turinį (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 17 dalis). Todėl informacinės visuomenės informavimo priemonės valdytojas, jei jis rengia ar pateikia skleisti viešąją informaciją, laikytinas viešosios informacijos rengėju (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 75 dalis), o jei skleidžia viešąją informaciją ir faktiškai valdo informacinę visuomenės informavimo priemonę – viešosios informacijos skleidėju, kuris atsako už tos informacijos teisėtumą (Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 76 dalis).

Pažymėtina, kad viešosios informacijos skleidėjas kontroliuoja, kokią iš atitinkamų šaltinių gautą informaciją skelbti, kaip ir koku būdu ją panaudoti. Tik nuo viešosios informacijos skleidėjo priklauso jo valdomoje visuomenės informavimo priemonėje skelbiamos informacijos turinys ir apimtis; jam taip pat priklauso šaltinių pateikiamos informacijos kontrolės ir sprendimo dėl visuomenės informavimo priemonės turinio teisė.

Visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsnio 1 dalies yra įtvirtinta, kad viešosios informacijos rengėjui ir (ar) skleidėjui netaikoma redakcinė atsakomybė ir jie neatsako už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą, jeigu jie nurodė informacijos šaltinį ir ji buvo: anksčiau paskelbta per kitas visuomenės informavimo priemones, jeigu ši informacija nebuvo paneigta per ją paskelbusias visuomenės informavimo priemones (3 punktas); pateikta kaip nuomonė, komentaras ar vertinimas (7 punktas). Tokiu atveju už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą atsako tas, kas pirmas paskleidė tokią informaciją.

Nagrinėjamu atveju iš ginčo publikacijų turinio matyti, kad skundžiama informacija (teiginiai) buvo paskleista apie pareiškėjus I. Kozel, T. F. Kozel (pareiškėjai įvardyti publikacijose). Pažymėtina, kad pareiškėjai yra privatūs asmenys. Privatūs asmenys yra daug jautresni jų atžvilgiu išsakomai kritikai, todėl informacijos sklaida apie privačius asmenis turi būti itin pamatuota, siekiant nepažeisti šių asmenų teisių.

Siekiant visapusiškai įvertinti ginčo publikacijose paskelbtą informaciją (teiginius), ji bus vertinama atsižvelgiant į publikacijų kontekstą, teksto sandarą, sakinių konstrukcijas, jų loginius ryšius, pareiškėjų atstovės nurodytą informaciją, viešosios informacijos rengėjo (skleidėjo) pateiktus paaiškinimus ir kitą tyrimo metu surinktą informaciją.

Tyrimo metu nustatyta, kad dalis ginčo informacijos (teiginių) („*Lietuvės appetitas*“ papiktino 47 metų A. Kozel, mat po skyrybų buvęs vyras vis nesumoka jai priklausančių pinigų“; „*Pinigus žmonai vengiantis gražinti*“ milijardierius pasisamdė vieną brangiausių mūsų šalies advokatų kontorų